

a katolikus világban mondani szokott, mindazokat, a miket a múlt évben parancsoltunk, ezen évben újra elrendelni elhatároztuk. — Elrendeljük tehát és parancsoljuk, hogy október hó első napjától következő november hó második napjáig minden plébánia templomban és a Szűz-anyának szentelt nyilvános egyházban és más a püspökök által kijelölendő helyeken a rosariumnak legalább öt tizedei, hozzátevé a litániákat, naponként elmondassanak: mi, ha reggeltörténik, az imádság a szent mise alatt mondassék: ha pedig a délutáni órákban, a legfőbbesébb oltári szentség imádságra kitéssék, tovább, akik jelen vannak, buzgón imádják. Ohajtjuk azonban, hogy a legszentebb rosáriumról nevezett társulatok, ahol csak a világi törvények által ez meg van engedve, a közbuzgóság emelésére ünnepléses pompát fejtsenek ki.

Hogy pedig a keresztény buzgóság az egyház égi kegyelmeiben részesüljön, mindazon bucsukat, melyeket az előbbi évben engedélyeztünk, megújítjuk. Mindazoknak ugyanis, akik említett napokon a rosarium nyilvános elmondásiban részt vesznek és szándékunk szerint imádkoznak, valamint azoknak is, kik mindezt törvényes okok által akadályozva magányosan végzik, mindannyiszor hét évi és szintegyház hét negyvennapos bucsut engedünk. Azoknak pedig, kik a mondott idő alatt akár nyilvánosan a templomban, akár igazságos okok miatt otthon a rosariumot tízszer elvégzik, s a vétektől gyónás által megtisztulva az Úr testét magukhoz veszik, az egyház kegyelemtárából teljes bucsut adunk. Ezen teljes bucsu és bűnbocsánatban részesítjük azokat is, kik a legszentebb Rózsafüzér ünnepén, vagy ennek octávjára alatt bármely napon bűneiktől lelkeiket megtisztítják, s az oltári szentségben buzgón részesülnek és hasonlóképpen szándékunk szerint valamely Szentegyházban Istenhez és annak szentséges Anyjához könyörögnek.

Végre segíteni akarván azokon is, kik falukon élnek, s a földmivélés által, kivált október hóban, akadályoztatnak, megengedjük nekik, hogy mindaz, a miket fönnebb rendeltünk, az október hónapban nyerhető bucsukkal együtt a következő november, vagy december hónapokra a püspökök bölcs belátása szerint alkalmazhatók legyenek.

Nem kételkedünk, tisztelendő testvérek, hogy ezen gondoskodásunknak bő és gazdag gyümölcsei lesznek, kivált ha azoknak, miket Mi ültetünk és ti gondosan öntöztök, Isten bőséges kegyelmével az égből nyújt gyarapodást. Ugyanis bizton hisszük, hogy a keresztény nép hasonló hűséggel és hitbuzgalommal fog halogatni apostoli tekintélyünkre, mint ahogy ennek a múlt évben legszebb példáját mutatta. A rosariumi imádságok által segítségül hitt égi Patrona pedig legyen kegyes és engedje, hogy a véleményeltérések eloszlatván, és a kereszténység ügye az egész földkerekség minden részén helyreállítván, Istentől az egyház óhajtott nyugalma visszanyerjük. — Mely jótétemény záloga gyanánt rátok, papságtokra és a gondjaitokra bízott hivatkozott szeretetteljesen apostoli áldásunkat adjuk.

Kelt Rómában szent Péternél 1884. aug. 30-án pápaságunk hetedik évében.

XIII. LEO PP.

A cath. Status-gyűlés tagjaihoz. *)

(Nyílt levél.)

Szönyegen lévén a kepe kérdése, fontosságánál fogva megérdeml, hogy vele tüzetesen foglalkozunk, mivel társadalmi életünknek ez a legvitalisabb megért kérdése.

Főfelé és lefelé a közérzületet a gyakorlati élet előkészítette arra, hogy valami tenni kell, mert tovább magára megoldatlanul hagyni az ügyet, a hitközségek nyugalmára nem nyújt biztosítékot, hanem mind inkább szenved és rombolólag hat, és a valási érzelmet az ember ezen legdrágább kincsét is aláássza.

A cath. Status-gyűlésnek, mint ez ügy legilletékesbb bírójának, tekintélyénél fogva kikell jelölnie, a kepekérdés megoldására vonatkozó tervszerű irány elvét, a szorgalmat, a hitközségek részére meg kell jelölni, és pontosan kitűzendő, hogy a magas czélt mi módon és minő gyakorlati eszközök által véli elérhetőnek.

A cath. hitközségek joggyűlimeszköznek a Status-gyűlés döntő szavára, bölcs elhatározó kezdeményezésére.

A panaszt, surlódást, elégedetlenséget meg kell szüntetni, mely a kepe-csélésnél évről-évre barjánként tenyészt, mely a viszálynak — fájdalom nem vetett — de még sörözés magvát képezi.

A pap missziója, állása és tekintélye követeli, hogy hűfével a kepeszedésnél ne érintkezék, más felől tisztességes dolog, hogy a hitközség is saját magát a zárlatból megkímélje.

De mit tegyünk a régi rendszer helyébe, hogy a közös jó egyetértés gyümölcsét, a békét, állandósítsa?

Ez képezi a megoldandó kérdés nehézségét, miután csak is a szegénységi panaszokban vagyunk gazdagok és a cath. hitközségek se rendelkeznek e célra pénztökével.

Hallottuk többek által hangoztatni, hogy kívánatos és czélszerű lenne, ha a hitközségek a kepe megváltása céljából kölcsönt vennének fel, de ezen pénzoperáció, míg egyfelől sok akadályba ütközik, más felől jólélekkel nem ajánlható a hitközségeknek, hogy a civilizált rabszolgaságnak ezen modern kötelékével magukat megnyomorítsák.

Útalva vagyunk tehát önmagunkra, saját erőkre, követnünk kell a gyakorlati élet következő elveit, melyeket ha hűségesen követünk, a jó és üdvös eredmény kimaradhatatlan:

*) Igen tisztelt kezekből vettük ezen alkaiomszerű sorokat a csinos tervezettel együtt és adjuk azokat, mint a mind égetőbbé váló kérdésben ismételt hangoztatott lelkes és átgondolt nyilatkozatot, — melegen ajálván azokat az illetékes forum magas figyelmébe. — Szerk.

1. Segélj magadon és az Isten is megsegít.
 2. A sokban szűkölködünk, a kevésben bővelkedünk.
 3. Tanuljunk dolgozni és szorgalmasak lenni a méhektől, melyek pedig nem is maguknak munkálkodnak.
- Az Isten dologra ítél. — Az emberek se ajándékoznak semmit. Az élet vásárterén venniünk kell mindent. Szerencsénknek ára a munka; ha a szorgalmas ember házába betekint is néha a szükség, de bemenni nem mer.

A hitközségek se várhatnak senkitől semmit, magokra vannak utalva, akarniok kell saját keblü ügyöket észszerűen lebonyolítani, ha nem akarnak a társadalomnak terhére lenni.

Ezen keblü ügy megoldása időt igényel, de nem nehéz, ha van türelem és kitartás, de az Isten kegyelmén kívül még megkívántatik összesített munkakerőnket a társulás terén bátorsággal érvényesíteni.

Mit várhatunk a magtár-rendszer és az ezzel kapcsolatos pénztár kezeléstől?

a) Várhatjuk, hogy 20—25 év alatt a gondos kezelés mellett a kívánt tőke előállítható.

b) Biztosan számítható, hogy a kepe megváltás alapját képező tőke előteremtésével, a képező hitfelek illetőleg a hitközségek a kepe terhéül végkép menekülnek.

c) Várhatjuk, hogy a hitközségeknek, melyek egyszersmint a politikai községeket is képezik, keblü magtárak és pénztárak lesz, melyeket különben is még eddig a közigazgatási hatóságoknak be kellett volna rendezni, felállítani, mert ezen szerves működést, a községi terhek napontai emelkedése eléggé indokolja, a közigazgatás jól felfogott érdekeivel pedig nem ellenkezik.

Mit egyesek, mint gyengék, el nem érhetünk, azt egyített erővel, társulás által kell létesíteni. — Fülléréink szorgalmas összehordásával mértékletesen és törvény korlátai között gazdálkodni, az adott viszonyok közt a legjobb módszer, — de nem is lehetetlen.

A ki helyesen gazdálkodik, számítás mellett a mértékletesség is keze-ügyében kell hogy legyen. — Egy kis kitéréssel csináljunk magunknak rövid statisztikai kimutatást.

Van Csikmegyének rendezett tanácssal bíró városa: 1. községe 65. Udvarhelymegyének rendezett tanácssal bíró városa: 1. községe 137. Háromszékmegyének rendezett tanácssal bíró városa: 3. községe 113. Torda-aranyos megyének rendezett tanácssal bíró városa: 2. község 140. Maros-Tordamegyének rendezett tanácssal bíró városa: 1. községe 210. és 1 szabad kir. városa.

A múlt évben statisztikai adatokat gyűjtöttem össze, és kitűnt, hogy azon megyében is, mely legkevesebb önálló községgel rendelkezik, a községnek regale évi bevétele, a Százezeret megközelíti. Miből joggal lehet következtetni, hogy a többi, több községgel bíró megyék se állanak hátrább. Ezen tekintélyes összeget mi fizetjük magunknak, a regalét tartó tekintélyes és ismeretlen haszon-jövedelmével együtt. Ez

ugyan mértékletességünket nem igen igazolja, de ha már saját romlottságunkra képesek vagyunk helytelenül annyit kibővíteni, és büneink megvásárlását saját pénzünkkel elősegíteni — miért ne lehetne a megtakarított krajczárokból a szükséges mentségi tőkét helyesen a már mondott célra előállítani?

Az előre bocsátott indokok alapján alább adjuk a tervezetét, hogy mikép lehet a társulás útján a szükséges pénztőkét előteremteni.

A tervezet kerete szűk és egyszerű, de complicált.

A hitközségek használatára készülvén egyszerűnek és rövidre kellett szabni, mert a nagy keretű apparatus a szabad mozgást gátolná.

Tervezet

a magtár és az ezzel kapcsolatos pénztár felállítására tárgyában a rom. kath. hitközségek részére:

Egylet.

1. A hitközség egyletté alakul, és annyi taggal rendelkezik, a hány jelenleg kepeköteles birtokosa és oszporássa van.

Mit kell szabályozni?

2. A fennálló kepe-dotatio helyett magtárrendszer által pénzalapot teremteni, a hitközségek kötelezetnek.

3. A kepe megváltása csakis a személyi járandóságok évenkénti fizetésére terjed ki. — A papi egyéb járandóságok nem érintettek.

4. Célja ezen egylet megalakulásának társadalmi uton, a tovább fenn nem tartható keperendszert megoldani. —

5. A közös érdek elvéből kifolyólag kívánatos, hogy a régi keperendszer, mely évről-évre ingadozik és az ebbeli jövedelem esélyeknek van alárendelve, biztosabb alapra fektetessék, számokban meghatározottassék és készpénz által helyettesítettessék.

6. Célja tovább a hitközségnek, hogy hűséges lelkes és kántortanítója tisztességesen és rendszeresen fizetessék.

7. Az eszköz a tőke-alap előteremtése, melyhez megkívántatik, hogy a hitközség jól felfogott érdekét megértse és átérezze. — A keblü szervezkedés által létesítsen hűséges és becsületes kezelést, — mely hatóságilag támogattassék és ellenőriztessék.

A cél miáltal és hogyan érhető el?

8. A magtárrendszer által az alaptőke több-kevesebb idő alatt létesíthető; erre befolyást gyakorol a hitközség helyi viszonya, az erőteljes alakulás, a szívós munka, a magtár és pénzalap helyes és pontos kezelése.

9. Szükséges addig is előzetesen azon átmeneti rendszert alkalmazásba venni, hogy az ügyfelek 10 évről 10 évre a kepe helyettesítő pénzüsszegre nézve ideiglenesen szerződjenek.

10. A kiszámítás- és megállapodáshoz a kulcs a legközelebbi 5 évi kepe-átalány középára szerint veendő, és mint irányadó a kiegyezkedésnél az egyházi egyének és hitközség, mint szerződő felek közt alkalmazandó.

11. A kölcsönösön megállapított és elfogadott pénz mennyiségét a hitközség a regale jövedelemből vagy rovatul utján fizeti, míg a magtárrendszer által a megki-

vánható tőke kinövi magát, mely tőkének járuléka lesz hivatva a hitközségeket a teher alól végkép felmenteni, és az egyházi egyének járandóságát teljesen biztosítani.

Kik lehetnek a magtár-egylet köteles tagjai?

12. Jelenben azon önálló gazdák, kik a képét a fennálló kulcs szerint teljesítik, és jövőre azok is, kik önállóságra emelkedtek birtok-arány szerint.

Ki mennyivel járuljon a magtár és pénztár befizetéséhez?

13. A nagyobb és tehetősebb birtokosok bizonyos mennyiségű szemes gabona — tisztarozs évenkénti önkéntes adományával, mely 2 vékánál vagy 2 frt értéknel kevesebb nem lehet.

14. A többi egész képző gazdák, ha a hitközség a községi jövedelemből fizeti, a képét helyettesítő kiegyezett pénzüsszeget, évenként szeptember végén 2 véka tiszta rozst; ha a képét ideiglenesen helyettesítő pénzüsszeg a hitközség által rovatul utján szedetik és fizettetik ki, az évenkénti magtár illeték egy véka, vagy ennek 1 frt értéke.

15. A kisebb félképés gazdák egy vékát, hol rovatul nem létezik: a hol pedig rovatul fennáll, ott félvékát vagy ezek megfelelő értékét.

16. Vannak ismét olyanok, kik évi kepe illetményeiket pénzben fizetik u. m.

17. Hivatalnokok 3 frttal, szegényebb gazdák, kik félkepe alá fel nem vehetők 2 frttal, szegényebb iparosok 1 frttal, nagy P. 50 kros, és kis p. 30 kros osporások, kik a hol rovatul nem létezik, a fentebbi kulcs 1^a-át, a hol pedig a rovatul fennáll, 1^a-át kötelesek a pénztárba beszoigáltatni.

Magtár- és pénztár-helyiség.

18. A magtár- és pénztár-helyiség és ezek biztonságáról a hitközség köteles gondoskodni.

Kezelés és kezelők.

19. A hitközség három évről három évre magtár-felügyelőt (magtár-gondnokot) ellenőrt, pénztárnokot és ehhez is ellenőrt választ.

20. A magtárnok és ellenőr: a magtárt; a pénztárnok és ellenőr: a pénztárt rendes számadás mellett kötelesek vezetni.

21. A magtárnok a magtárért, a pénztárnok a pénztárért elsősorban, az ellenőrök másodsorban felelősök és ezek mindig a legtehetősebb és a legmegbízhatóbb birtokosokból választatnak — felkiáltás vagy szavazat útján.

22. A magtárt és pénztárt a hatóságok előtt a magtárnok és pénztárnok képviselik.

23. Ha időközben valamelyik kezelő állomása megürül, az ellenőrző bizottság által helyettesítettik a közgyűlés intézkedéseig.

24. Az orgánikus rendszer hozza magával, hogy a hitközség tizesei, város kerületei szerint a jelzett idő-tartamra a megyebíró elnökle alatt 6 tagu ellenőrző bizottság választatik, mely a kezelést ellenőrzi, a mutatkozó szükséghez képest megvizsgálja, és a hitközség közgyűlését évenként legalább egyszer a szükséghez képest összehívja és az ellenőrző bizottság által felülvizsgált évi számadást előterjeszteti.

25. Hogy a közgyűlés határozatképes legyen, a tagok egyharmadának jelenléte szükségesletik.

26. A közgyűlés elnöke a fő- vagy esetleg almelegbíró.

27. A jegyzői teendőket a két ellenőr teljesíti.

28. Ezen ellenőrző bizottság a magtár-egylet tagjait a 13, 14, 15, 16, 17. szám alatti ösztályzat szerint évről-évre összeírja, az ösztályzatba az új tagokat felveszi, és a megszünteteket törli, és az egylet kijavított és rectificált tagjainak évi névsorát egy példányban a magtár, — egyet pedig a pénztár kezelőknek kiadványoz, mely névsoros kimutatásban kiténtetve van, hogy ki mivel tartozik, az eredeti névsort pedig magának megtartja, és aszerint a magtár és pénztárhoz beszoigáltatandó évi járuléka felhajtása iránt az év utolsó negyed elején intézkedik.

29. A magtárnok és pénztárnok a készletet a törvény gyakorlatai közt természetben vagy készpénzül két jótálló készfűzető kezes biztosítéka mellett jövedelmeztetik.

30. Ha a magtári készlet télen és tavaszon mind ki nem kölcsönöztek, évenként piaci áron elárúsítandó és a begyűlt pénz azonnal nyugta és ellennyugta mellett pénztárba beszoigáltatandó jövedelmezés végett.

31. Államgazdászati szempontból ezen keblbi rendszernek azon vitális haszna van, hogy a hitközségek, melyek nálunk politikai községek is, a község érdekében magtárral és pénztárral fognak rendelkezni.

32. Ha a magtári rendszer által a hitközség pénztőkéje 20—25 évalatt oda nötte ki magát, hogy a szükségletet, az 1500—2000 frtot képes fedezni, biztonság tekintetéből ha a hitközségek belegyeznek és a további kezelés terheitől és a felelősségtől szabadulni akarnak, a képét helyettesítő tőkét a gyula-fehérvári rom. kath. káptalan által kezelteszik és a jelzett célra jövedelmezteszik, vagy az összes hitközségek tőkéje kath. pénztinteztette alakittatik át.

33. Ezen szabályok megerősítés után jogérvényűek a működésre.

Ezen közérdekű fontos ügy felett, hogy nézetemet és meggyőződésemet írásban közzétéve kockáztattam, csakis a polgári köteleesség kifolyása.

Mondjon jobbat, ki jobban tudja.

Csik-Szt.-Márton szeptember 15, 1884

Márton Ferencz.

T Á R C Z A.

Gondolatban...

Könnnyű szárnya képzeletnek
Szállj, röpjél te messze el,
Messze, hol a kékhegyeknek
Orma égre nyulik fel.

Hol a fénylő nap ragyog fenn,
Tengeren tul, — kék egen,
Égő lelkem forró vágyát
Vidd magaddal képzelem.

S hogyha már a csillagokhoz
Röpke szárnyon elhatál,
Kérdezd őket, vajjon ott-e,
Vajjon hol a mennyhatár?

És ha tán még távolabb van
Szállj odább oh! képelet,
Hít, remény és szeretetben
Oh ragadd el lelkemet!

Od' a menny örök honába,
Vajha tudnád hol van az,
Elröpülnél, s onnan hoznál
Vágyaimnak szárnyakat!

K. J.

Alkotmányos élet falun.

„Poena peccati non tardabit“
S. Scriptura.

I.

A mai korszellem, annak rombolásai és az én új kis világom.

A divatos felvilágosultság és szabadelvűség tulsulyra vergődött szellem a társadalom minden rétegeibe hatolva, kábultságban és mintegy delejes álomba ringatja a felsőbbt, mint az alsóbb néposztályt, az egész tömeget úgy, mint az egyeseket.

E divatos szellem romboló hatásától még a napszamos osztály, sőt a gyöngédebb nővilág sem maradt ment. — A falusi szegényes szalmakunyhók és városi gazdag paloták családi szentélye csaknem egyaránt fel van durva. Az egyén, család, község és társadalom létalapja: a tiszta erkölcs, mindezekről száműzötten könynyez, és bujdosik a földön. — A szív és lélek a váláserkölciség nyújtotta menyei táplálékot megvetve, hamis étkekkel táplálkozik. — Az újkori emberiség a teremő istenség szeplőtlen képét rettentően eltorzult alakban tükrözi vissza.

Csak azon vak, — kinek lelki szeméit az álfelvilágosultság káprázatos fénye elhomályosítja, — nem látja az rettentő vilátságot.

A világ egy új korszak átmeneti forrongásait lát-szik élni.

A mint napról-napra az isteni félelem, és erkölcsi érzék a szívből, családból és társadalomból száműzve távozik: úgy minden perczen nőttön nő a lelkekbeni szegénységgel az anyagiakban a nyomor és szegénység.

Igen, a „felvilágosultság, szabadság, szabadelvűség“ „egyenlőség és a testvériség“-gel kéréző 19. századromboló szellemének áramlata feldulta a szellemvilág hajdan gazdag szüzi éreny- és erkölcsvirágait.

Ez átkos szellem oly pusztításokat vitt véghez a szellemvilág bájos virányain, minőket a vad robaj és szilaj bömböléssel áttörő vízáramlat szokott, a millió virágokkal dusan himzett mezőkön és réteken maga után hagyni. Oly feldult nyomokat hagyott hátra, minőket az elemeket megrázó vihar és rémitő jégzápor hagy hátra az arany kalászsokkal ringó rónákon és gazdag fűrtökkel kinálkozó szőlőhegyeken.

E szellem romboló hatalma alatt nyög az anyagvilág is, mely egykor izletesebb falatokat nyújtott a jámbor erkölcsű emberiségnek.

De a vásott korszellem szeszélye a legszentebb Isten szentélye iránt se lőn kímélettel.

A vásár- és ünnepnapok a szolgál munkák által — mert a korszellem úgy kívánja — a legtöbb helyeken a legnagyobb mérvben meg vannak szentségtelenítve.

Az iskolákból az Isten kitagadva, az egyház és üdvözítő vallás a legtöbb államban ki van zárva. A szülők gyermekeik nevelési kötelezettsége alól felmentve, a legszentebb Isten és természeti joguktól vannak megfosztva. — Az Isten nélküli felekezetlen állam a szülőket báb-játékaivá alacsonyítja alá. — A jog, lelkiismeret és vallás szabadság békóba verve nyög. — A kath. világ mindenféle isteni intézményeiben legkisebb hívőjétől szentséges fejiég galádul megtámadva ördögi gonoszsággal üldöztetik. Valóban, a korszellem hatalmától üzött emberiség elviselhetlen kényszer járom alatt görnyed.

De ez nem elég. A haladás korszakát éljük. Haladni kelle tehát Habár e haladás a lelkiismereti szabadság lenyűgözése is.

Míg a görögöknél Solon törvényei értelmében a hatodik évét túlhaladott gyermekek mellé egy rabszolgát adtak, kinek kötelessége vala őt elvezetni az iskolába, a tálaidonképpen tanítóhoz: addig a mindenhatóságra törekvő állam kényszer-törvényei személy, rang, nem, vagyon és valláskülönbség nélkül gvakran istenragadó és minden vallásosságot nélkülöző erkölcstelen bérencz és jól fizetett zsoldos tanítókra bizza a serdületlen gvenge gyermekeket. Aztán az új pogánykor eme felvilágosult szülöttei nemcsak keresztényt nem nevelnek a gvenge gyermekből, mivé már édes anyia méhében fogantatott vala, hanem kioltják zsenge szívéből a veleszületett vallás-erkölcsiség szent érzetét is.

Teszi pedig ezt a minden hatalmiságra törekvő állam anélkül, hogy ehhez neki joga volna. Igen, mert az állam csak érdekel, és nem jogosult az oktatás és nevelésügy iránt. Neki kötelessége a jogosultakat támogatni céljuk elérésében, illetőleg joguk gvakorlásában. Tehát leszoritani — az erre isteni és természeti törvény által jogosítottakat: a szülőket és egyházat a nekik Istentől kijelölt szent és magasztos térről — nem szabad.

A divatos felvilágosultság eme romboló szelleme hasonló módon dulá fel az ipar és kereskedelem szóval: az ösztársadalom pénzvilágát. Ez siettettele a nagy és kis birtokosok bukását. Ez nehezítette meg a napszamos életét, ez tette földön futó koldussá az alsóbb munkás néposztályt, midőn a kamatláb nagvságának megszábasát a lelketlen pénzüzsérek és uszorások — mint ugyanannyi vérszopók állati önkényére bizza.

A mily mérvben növekedett az erkölcstelenséggel karöltve járó fényűzés, pazarlás és a „rendszeretlen kiadások miatt“ az államadó és adósság; époly mértékben nőtt a terméketlen évek számával a közszükség és kimaradhatlan általános nyomor. E mellett az uszorás polgárosult zsidó tőzsérvilág emészté és szívá ki a nemzet véréit és zsírját.

Bár nem akar korunk tudni az Istenről, de annál bizonyosabb, hogy a gondviselés keze játszik az emberi dolgokban. — A bűn nem maradhat büntetlenül. — Ha a kevés számú jókért nem is vonta meg egészen áldását — de lassu lépésekkel halad a büntető Isten haragja és a bűn büntetésének halasztását a büntetés sulyával pótolandja. Csak azok nem ismerik el a csapásokat atyai ke-

zeiből származottaknak, kik őt nem ismerik, hanem egy véletlen vak esetben hisznek.

Az emberek közül sokan panaszkodva sóhajtanak vissza a régi jó világba. Pedig meggondolhatnák, hogy a mai rossz világ tulajdonképpen belőlök áll. Nem az Isten oka tehát a rossz világnak. Ma is az az Isten, ki a régi jó világban. Ő változhatlan és örök. Csak a mai világ fiait változtak meg. Ők lévén rosszak, lettek méltatlanok Isten gazdagabb áldásaira.

A világtörténelem tanúsága szerint a világ erkölcsiségének növekedésével, vagy hanyatlásával mindig párhuzamban volt a világ társadalom anyagi virágzása, vagy hanyatlása. Ez kimaradhatlan következménye az isteni jószágnak és igazságoságnak.

De hol nem dult, hol nem rombolt már a szeszélyes korszellem, e divatüző, e pletyka, e tüzes nyelvű vén anyóka? Ott van ez — mint a lég — a legkisebb világűrben is. Romjain emelkedik az osztársadalom csaknem minden hivatali széke, a falusi bíró székétől től a fényes trónokig.

Legelőn a lelkiismeretlen és önhaszonleső előjárók száma.

A népben pedig meg van lazulva a világi ügy, mint egyházi előjárók iránti kellő tisztelet. El van tompulva a becsületérzet. — Hideg és közönyös minden iránt a mi szent, isteni, vallási, erkölcsi és a mi magasztos lehet. Öntentartási ösztönét követve csak a jellenek él. A kevélység, irigység, fősvénység, kéjtelenség, harag, gyűlölködés, boszúság, torkosság, birtvágy, ragalom, hazudás, mások becsülete és jó hírűségének megsemmisítése napirenden vannak. A gonoszság ördöge szorgalmasan jár körűl és hinti el éjjel nappal a konkolyt a szívek termékeny talajába.

Az átkos mag a világegyetem minden legkisebb zugában buján kikelt, — és varatlanul gazdag gyümölcsöket hozott a társadalom minden legparányibb köreiben.

De hiába, ilyen vala az idők bönedvű folyása. Ilyen volt az éltető korszellem, e kitanult és festett potáju vén anyóka. De így döcögtek és lubiczkoztak az élet pocsoltyájában a ven rozzant világ fatalan kerekelt és göngyöltették le a világ-események sodrott szálait, melyekből vas rokkáján a vén morzsoló anyóka, a mai kaczerkődő szeszélyes korszellem a nyomoruságok jármához nyakasodott emberiség hátára a huzavonó aranyos madzagot és nógató ostort szövögeté.

Ilyenek történtek és így folydogáltak a világ dolgai, midőn Ebháti Félix 187...-ben n—i sokkal terhesebb — mint jövedelmező parochia vezetését átvette. — S a mint nemsokára plébániájának mult és jelen történetével, és hívelvel megismerkedett, nem ugyan Amerika, de — egy valóban új világ tűnt fel előtte. Ugy lőn. S a sajátágosan szomorú jellemzése egy kis községnek. De a tények igazolják ezen állítás helyességét. Itt kis adagban a jó és rossz elemnek tarka vegyülése oly élénk és hű képét adá a nagy világ állam naponkint felszínre jövő óriási eseményeinek, minőket hason körülmények közt hiába keresnénk. Az események roppant és többnyire szomorú kimenetelű tarkaságai, mintegy varázsütésre tűntek időnként fel. E szomorú jelenség e kis községet nemcsak

világpolitikai vagy polgári, hanem egyháztörténelmi szempontból is méltán és illően jellemzé.

Azért jegyzé meg néha-néha vidám, jó kedvében a község köztisztületében megöszült legöregebb ura, — a már már kilenczedik évtized terhe alatt görbedő jó Laczi bácsi, hogy községünk egy kis világ, mely háromnegyed évszázadon nyugvó tapasztalataim szerint minden időben lépést tartott a nagy világgal: hű majmolója volt annak mindenben: a jó és rosszban, csak a rosszban ezerszeresen nagyobb mértékben tulszárnyalta önmagát.

„Ennek egyszerű oka“ — viszonzá a plébános az vala, mert, valamint az ő és újkori világtörténelem nem mutat fel oly nagy erkölcsi sülyedést és romlottságot, melynek közepette legalább egy Noe, egy Lót és ezekhez hasonlók ne találtattak volna: ugy e kis községben is a valláserkölciség és Isten-félelem kevés számú gyöngegéd ápolói és fentartói mellett mindig nagyobb számban voltak a hamisság, hazudás és féltelenség eme harcsojai. Az állandó szédelgés és gonoszság eme zászlósa pedig, míg egyfelől az ördögi tudomány átkát és termékeny magvait lángbuzgalommal hinték szét, addig másfelől, néha öndicsékvés és pajzánságból is a legvéresebb jeleneteket hurcolák felszínre. Majd a nagyvilági eseményeket ellesve és utánozva, igen gyakran még a pogányok vérét fellázító botrányos és éktelen büntényeket követtek el.

„Ugy van öcsém uram — így szólítá a fiatal plébánost az öreg Laczi bácsi, ki tiszta vallásos érzelmektől hön dobogó keblében a mult század viruló erejéit feltéken en ápolva, szépen fűzé össze a jellel — ugy van és ugy látom, ön rövid időn kezd megismerkedni velünk, multunk- és jelenünkkel. Talán már tanulmányozza is községünk történetét?“

„Igenis, — viszonzá a plébános — ez első kötelessége minden plébánosnak, midőn új parochia vezetésével bizatik meg. És fájdalommal vallom meg, hogy sokat, sőt többet tudok, mint kellene. Ismerem a szomorú emlékü véres jeleneteket, melyek itt, mint színpadon csak egy pár század alatt ismétlődtek. Ismerem az éktelen vérfoltokat, melyek e község politikai és egyháztörténelmének lapjait botrányosan bemocskolák. Igen, és remegve gondolok azon szivtelen és vakmerő gatzettekre, melyeket az utolsó másfél évszázad alatt, egy-egy önkényű és pöfesztedő „hét szilvafis nemes“ vezetése alatt e község polgárai minden itt működő papjokkal és egyház-szolgájjal elkövettek.“

„De ezek tudata és ismerete talán nem rettentí el önt, ur öcsém?“ szóla közbe kérdőleg az öreg Laczi bácsi, kinek csaknem kilenczven évek duló viharai vonultak már el ősz feje fölött.

„Koránt sem, — felele a plébános — korunk a varatlan és rendkívüli események kora. Erre én készen vagyok. Nem engedem magamat semmi körülmény által meglepetni. — Aztán ügyem az Isten ügye. Netáni harczom, az igazság harcza leend. A kivívott harc jutalma pedig a jellennél jobb és boldogabb jövő élet leend. Ha Isten velünk, ki ellenünk? Isten van pedig a mi ügyünkkel, melyről az van megírva, hogy „a pokol kapui sem vesznek azon diadalmat.“

(Folyt. köv.)

Kisebb közlemények.

— **XXXVIII. választmányi gyűlés,** mely tartott 1884. szeptember 10-én. Jelen voltak: Veszely Károly elnök, Dr. Tódor József alelnök, Dr. Cserni B., Straubert Ö., Tamási A., Dr. Veress F., Dr. Sándorfi N., Fogarasi J. tagok, Pál I. titkár.

1. A jegyzőkönyvnek a szokott módon történt hitelesítése tudomásul vétetvén, elnök beterjeszti Szabó György rendes tagnak dolgozatát: „A legelső kötelesség.” Öszinte szó a néphez a gyermekek iskoláztatásáról czimmel. — Kiadatik az I. szakosztálynak véleményes jelentéstétel végett.

2. Beadatik a szakosztályok üléséről szóló következő jegyzőkönyv: „Jegyzőkönyv, mely felvétellett az erdélyi r. k. irodalmi társulat szakosztályainak üléséről 1884. szeptember 9. Jelen voltak Pál István elnök, Veszely K., Dr. Tódor J., Takó J., Dr. Sándorfi N., Straubert Ö., Haydn H., Fogarasi J., Barabás G., Könczey S. jegyző.

1. Haydn Hugó „A mondaköltészet eredetéről és ennek feltételeiről” felolvasást tart. A monda-költészet legtöbb anyaga a keresztény közép-korszak szüleménye vagy annak sugalma s keletkezésére úgy mint fejlődésére a faji sajáttságok, az éghajlat s az időpont, melyben valamely nemzet él, birtak különös befolyással. A részleteiben érdekesen megvilágított s vonzóan előadott felolvasást a tagok figyelemmel hallgatták s a végénél élnék és tanulságos eszme csere indult meg, melynek eredménye lett, hogy a dolgozat a választmányának a lapban való közlésre ajánlatni fog.

2. Dr. Sándorfi Nándor „Az eszmék eredetéről” tart felolvasást. Felolvasó értekezése négyrészből áll, melyek is: a traditionalismus, az ontologismus, ideae innatae és az aristotelesi rendszer; — ezen alkalommal az első elmélettel bánik el nagy ügyességgel és oly a száraz themát is érdekessé s a laikus közönségre is könnyen megemészthetővé tevő részletekkel, magyarázatokkal és hasonlatokkal, hogy a végén általános taps lett a jutalma, s az, hogy a választmányának különösen fog ajánlatni a lapban való megjelenésre. Több tárgy nem lévén, a gyűlés szétoszlott. K. m. f. Pál I. elnök.

— A választmány a jelentést tudomásul veszi, s a dolgozatokat további intézkedés végett a szerkesztőséghez átteszi.

3. Pénztárnok jelenti, hogy a pénztárt átvette, s az átvételről a jegyzőkönyvet beterjeszti a mint az következő:

Jegyzőkönyv. Mely felvétellett az erd. rom. kath. irod. társulat által kiküldött bizottság által való pénztári átvételről és átadásáról.

Jelen voltak: Straubert Ödön, Barabás Gergely, Avéd Jákó, dr. Cserni Béla, Fogarasy János.

1) A pénztári és ellenőri könyvek összehasonlítottán bevétel mindkettőben 1653 frt 89 kr. kiadás 990 frt 51 kr. pénztári állás 657 frt 30 kr.

2) a főkönyv megvizsgáltatik és ugyancsak a főnnebbi összegek találtak.

3) a. A pénztár átadatik, és pedig 8405. számú takarékpénztári könyvben 624 frt 30 kr.

b) Nyugtában 2 frt 40 kr, a mely kiadatott beperesítésre, de még ki nem utaltatott.

c) Késpénzben 30 frt 68 kr.

Pénztárnok a nála lévő összes iratokat is az új pénztárnok Fogarasy Jánosnak átadja.

Kelt Gyulafehérvárt. 1884. augusztus 4-én.

Láttadr. Tódor, alelnök. Straubert Ödön, biz. tag mint elnök. Barabás Gergely, biz. tag. Az ellenőri könyvet és az illető ellenőrzési jegyeket átvettem. 1884. aug. 4-én. dr. Cserni Béla, Fogarasy János, átvevő pénztárnok. Avéd Jákó átadó pénztárnok. Láttadr. Tódor, alelnök.

A jelentés tudomásul vétetik.

4. Számvizsgáló bizottságba bevállasztattak Takó János és Dr. Sándorfi Nándor.

5. A jegyzőkönyv hitelesítésére kiküldetnek Dr. Veress F., Straubert Ö. és Tamási A.

K. m. f.

Irodalom.

— **„Apolló.”** Magyar zeneszerzők válogatott műveinek gyűjteménye. Ez a czime egy életrevaló, figyelemre és pártolásra méltó vállalatnak, melynek élen a zenevilág előtt előnyösen ismert zeneszerző és zenetanár Vágvolgyi Béla áll. kinek sikerült ügye részére a kiválóbb hazai erőket megnyerni. Havonkint jelenik meg egy nagy negyedrért alaku füzet 5—5 zeneiv tartalommal, s egy nagy nyolczadrét alaku önálló melléklet 1—3 iv zenével. A füzetek tartalma: 1. Komolyabb irányu zene. (Eredeti és átírt zeneművek.) a) Zongorára két kézre. b) Énekhang- és zongorára a 2. Könnyebb irányu zene. a) Zongorára 2 kézre: b) Énekhang s zongorára. 3. Táncz-zene. Zongorára 2 kézre. A mellékletek teljesen önálló s tartalmukat a következő művek képezik: 1. Zongorára négy kézre. 2. Zongorára egy más hangszerral (hegedű, cello vagy fuvolával.) 3. Orgona és harmoniumra. 4. Zongora- és vonóshármasok és négyesek partitúrában és szólásokban. 5. Világi dalok és egyházi énekek férfi-, vegyes- és nőikarra partitúrában és szólásokban. 6. Eredeti és átírt művek czimbalomra stb. stb. Az „Apolló” előfizetési ára egész évre — 60 iv zenére s 12 önálló zenemellékletre — 6 frt. Az előfizetés bármely hónapban kezdhető meg. Az előfizetési pénzek legczélszerűbben postautalvánnyal az „Apolló” kiadóhivatalába küldendőek Nagyszombatba. Gyűjtők előfizető után egy tiszteletpéldányt kapnak. Néptanítók az „Apollót” 6 frt helyett 4 frtért kaphatják egész évre. Néptanítók által gyűjtött előfizetések után az „Apolló” kiadóhivatala 25% enged.

Mi részünkről e vállalatot, mely elegáns kiállítása s darabjai válogatottsága folytán bármely uri család zongoráját díszítheti, s mely a hazai, amugy is parlagon hevert s mostoha sorsban részesült zeneműirodalom emelésére és felvirágzására jótékonyan hatni hivatva van, legmelegebben ajánljuk a zenekedvelők szives figyelmébe s hathatós pártfogásába.

— Megjelent és beküldetett Moulart Nándor kano-nok, löweni ny. r. tanár. „Az egyház és az állam — vagyis — a két hatalom eredete — egymáshoz való viszonya, jogai és hatásköre” című műve. Második kiadás után fordította a budapesti növendékpap-

ság magyar egyházirodalmi iskolája. Nyomatott Budapest 1884. Buschmann F.-nél (Harisich Bazár). A teljes készült-séggel szerkesztett és nagy olvasottságot tanuskodó művet közelebbi számban fogjuk bővebben ismertetni.

— „Magyarország története” a népiskolák számára írta Jokay Mór. Képekkel. A nmlt. vallás- és közokt. miniszterium által elfogadott és ajánlott tankönyv. Budapest. Révai testvérek kiadása IV. Váci-utca 11. 1884. Ara 30 kr.

Ezen munkával szemben a „Köznevelődés” 36-ik számában megígértük volt, hogy azt közelebbről ismertetni fogjuk. Ezen ígretünkhez híven a „tudomány nevében” anélkül azonban, hogy világhírű „regényírónk” írói jelességén esorbát akarnánk éteni, a következőket jegyezzük meg. E történetkének s ylja világos, érthető, mit a híres Jokaytól méltán el is várunk; de tartalom tekintetében lenyeges hibája van: t. i. hiányzik belőle a történeti hűség. Tele van ez oly állításokkal, — melyeknek forrása nem az objectiv, hanem legtennebb a subjectiv, — s még ott is csak valami ideális-világban létezhek; és ezt nem lehet rosz néven venni, mert az ideálok bájhona által elvarázsolt genialis regényíró ritkán találja magát szives meglepésében a cödexek porlepte gúrnakakat kepező s minket a realitásra emlékeztető tömegei között. Így ugyan „Tantum scimus quantum memoria tenemus” de mivel sokszor az emlékezet sebes szárnyakon tovarepül, jól volna a nagy lyricus Horatius éme aranszabályait: „vos exemplaria graeca nocturna versate manu, versate diurna” — ny formán átöltöztetve: „nos fontes historicos semper versare oportet manu diurna” megsziveini, mert különben mesét igen, de történelmet kiállítani Klio egyik napszamosának sem fog sikerülni.

De vegyük először részletesen a dolgot: nem tudom minő okból tanítsam agymerkeket a népiskolákban olyan — latszólag magyaros — nevekre, melyet circa 14 századdal később talának ki, s melyet, ha a népiskolából leunne meg a gyerek, minden szerzőnél másképp levén maskép fog hallani es profi dolog! új nehézségekkel újra tanulni; p. o. miért mondjam Bendegűs? és nem Bendegúz? Vagy miért nevezzem én 934. és nem 984-ben megkeresztelt István „Bajnoknak es nem Vajnok”? — melőzőn azt talozni, hogy: akkor e szó „bajnok” talán meg nem is létezett. De mejjak csak a hibák során tovább: Agosta városa mellett (Augsburg) nem Henrik császár torte meg siralmasan a magyarokat, hanem igenis Otó. Kopasz László két menekit fia Endre es Bélánál nem elég csak annyit említeni, hogy Csehországba menekíttek, hanem azt is meg kell mondani, hogy: Csehországot előbb Orosz-, később Lengyelhonba. A 10. lapon 14. p. „Miksa” lengyel hercegről beszeli szerző. Tudomásom szerint ny nevű hercege nem volt a lengyel nemzetnek hacsak e szó: Mieczislaw nem jelent „Miksa” herceget? 30. lap. Hédervári Kont Istvánnak es szó hédervári nem előneve. 33. lap. Hunyady Jánosnak legelső nagy ütközete nem Nagyszebennei volt, hanem Szent-Imrenél. 34. lap. „a megszegett eskü megboszulására:” nem szegeteit meg érvényes eskü. 35. lap: Vlád oláh vajda helyett. Dán oláh vajdát kell vaia szerepeltetni. 38. lap: V. László nem ugyanazon nap halt meg, a melyben Hunyady-Lászlót megolette, hanem esküje után egy évre. 38. lap: Erzsébet királyné nem jelede Frigyesnél a koronát, hanem elzalogosította. 48. lap: III. Endre leánya Erzsébet Venczel csen király jegyesse, — később apáca volt. Hogy volt e leánynak tenát utódja a legszigorubb erkölcsök korában? 55. lap: Báthory Zsigmond Szinán basát nem Bukarestnél győzte le, hanem Giurgevónál. 56. lap: Báthori Endre nem Brassónál esett el, hanem Schellenbergnél

N.-szebenhez közel. 60. lap: nem igen verte meg II. Rákóczy György „Nagyszöllösnél” a budai basát. 61. lap: Frangepán Kristóf helyett: Ferencz tanítandó. 62. lap: Kara Mustafa Bécs városát nem 1682-ben hanem 1683-ban vette ostrom alá. (Visszalehetet volna emlékezni hogy 1883. volt a kétszázados emlékünnap.) 65. lap: III. Károly uralkodása oly homályosságba van burkolva hogy önkénytelenül gyertya jut eszembe, ennek olvasásánál. 67. lap: Mária Terézia nem 1770-ben halt meg, hanem 1780-ban. 77. lap: Nem tudom hogy a chinai császár mikor koronázták meg: de ő felségét I. Ferencz Józsefet kegyes királyunkat 1807. június 8-án es nem 1868. áprilban.

Megjegyzem: állításaim bebizonyítására én ez alkalommal sem diplomaticus, sem chronologikus, sem geographikus, de még historia universalis-féle fonsokat sem cizitálék, de ez fölösleges is volna, mert maga a szerző sem idéz egyet sem, mit különben ilyen kis műben elengedek. — de egyébiránt az általam felemlített hibákra, mint ilyenekre teljesen meg vagyok győződve, hogy mindenki ráfog ismerni.

Fájdalom, hogy világhírű regényírónk művéről kelle kérlelhetlen kritikával nyilatkoznom, de mivel az igazság igen sok helyt el van tévesztve a műben, es még is népiskolák számára mint „tankönyv” van ajánlva, jogosított sőt kötelezettnek érzetem magamat észreveteleimet e sorokban megtenni.

Dr. V. F.

A napi események köréből.

— **Személyzeitek.** Zlamál Agoston szerepap kolozsvári hitelmezőnek kinevezetett. — Tódor Antal csikszenttamási tanító gyeryőszentmiklósi vezértanító lett.

— **Sajtóhibajavítás.** Lapunk 36. számának 209-ik oldalán a következő értelemzavaró hibák csusz-tak be: 1. oszlop. 3. sor: támasztunk helyett olvasd *támasztanak*; 7-ik sor: ez helyett *ezt*; 11-ik sor: alpitó olvasd *alapító*; 30. sor: es észre fogod venni így olvasandó tovább: *(ha te nem, mások bizonyára)* vajjon stb.; 33. sor kivált olv. *kiván*; 41. sor: vagy után az illesztendő be: 45. sor: paradonnak olv. *paradoxonnak*; 46. sor: helyzetben olv. *nélben*. 2. oszlop. 1. sor: *egyéntől* *ilyet is* olvasandó; 2-ik sor: *áldozz* helyett *áldozsz*; 10. sor: egyébben olv. *egyébél*; 12. sor: *báratom* után is helyett *nem* teendő be. — „**Együttélés**” című verben (37. sz.) a következő sajtóhibák merültek föl. 2-ik sor: „*eltemnek*” helyett olv. „*eltemen*”; 3-dik sor: „*puszta*” helyett olv. „*pusztán*”; 6-dik sor: „*szemembe*” helyett olv. „*szemembé*”; 11-ik sor: „*nyughatám*” helyett olv. „*nyugodhatám*.”

— **Pályázat.** Az attyhai (Udvarhely-megye) rom. kath. fiúiskolánál üresedésbe levő tanítói állomásra pályázat nyitattik. Évi járandósága a tanítónak: — készpénz a község pénztárából havonkénti részletben — 200 frt. fa illetmény ugyanonnan 20 frt. van két szoba az iskola mellett alatta jó pincze. Van udvar, csűr es pajta. Van két kert, egy kis gyümölcsös es egy veteményes. A pályázni kívánók rendesen ellátott folyamodványukat a helyi iskolazékhöz terjesszék be; a személyesen megjelenők előnyben részesülnek okmányaik vizsgálása után. A pályázat október 20-ig tart. utóposta Korond. Attyha 1881. szeptember 9-én. *Viláhs Károly*, iskolazéki einök

Szerkesztői üzenet.

— **U. Alvincz.** „A vizsga kezdetén es a zárvizsgán.” Az olvasó közönségre nézve az ilyesmi nagyon unalmas théma; nyugodjék hát a szerkesztői kosár feketlen mélységében.

Kiadja: Az erdélyi r. kath. irodalmi társulat. Felelős szerkesztő Dr. TÓDOR JÓZSEF.

Szerkesztőtársak: Dr. CSERNIBÉLA, Dr. SANDORFFY NANDOR, STRAUBERT ÖDÖN, Dr. VERESS FERENCZ.

Nyomatott a püsp. lyc. nyomda yorssajtóján Gyulafehérvárrt.